

TÜRKİYE'DE KADIN OLMAK

Av. SUZAN ŞAHİN

**CUMHURİYET HALK PARTİSİ
HATAY MİLLETVEKİLİ**

(TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Üyesi)

8 MART 2019

Türkiye’de Kadın Olmak...

Türkiye nüfusunun yarısı kadınlardan oluşmaktadır. Ancak kadınlar ne yazık ki ülkemizde eğitimden siyasete, istihdamdan sağlığa kadar birçok alanda ayrımcılığa uğramaktadır. Kadınların erkeklerle eşit haklardan yararlanamamasının temelini oluşturan en önemli etmen kadınlara yönelik ayrımcı söylemlerdir. Kadın erkek eşitliğine dahi inanmadığını dile getiren Hükümet yetkilileri, üretilen politikalarda da kadınları birey olarak gören bir anlayıştan uzak olmakta, bu durum da kadınlara daha çok şiddet, işsizlik ve yoksulluk olarak dönmektedir. Eşitlik fikrinden uzaklaşılması kadınları toplumsal, siyasi ve ekonomik alanda dezavantajlı bir konumda bırakmaktadır.

Türkiye’de kadınların uğradığı ayrımcılık uluslararası raporlarda da ortaya çıkmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksine göre Türkiye cinsiyet eşitliği açısından 149 ülke içerisinde 130’uncu, iş hayatına katılım ve fırsat eşitliği alanında 131’inci, eğitim alanında 106’ıncı, siyasete katılım açısından ise 113’üncü sırada yer almaktadır.

Bu anlamda, 17 yıllık AKP hükümetleri döneminde ve onun devamı olan Tek Adam Rejiminde kadın hakları konusunda bir ilerleme kaydedilemediği gibi kadınların kazandıkları haklarına dönük olarak da ciddi saldırılar olmuştur. Bu anlayış “kadın erkek fırsat eşitliğine inanmıyorum”, “kadın erkek eşitliği fitrata ters”, “kadının fitratında erkeğe köle olmak var” söylemlerinde de kendini ortaya koymaktadır. Kadınların ekonomik, toplumsal ve siyasi alanda eşit görülmediğinin bir itirafı olan bu söylemler, kadınları sadece “anne” ve “eş” tanımı içerisine hapsetmekte, bu durum devletin politikalarına ve hukuki metinlerine de yansımaktadır.

Ülkemizde kadınların konumuna ayna tutmak açısından kadınların yaşadıkları en önemli sorun ne yazık ki yaşam hakkını ve güvenliğini dahi ortadan kaldıracak şekilde artan şiddetidir. Kadınların en önemli güvencesi olması gereken hukukun da kadınları koruyan düzenleme ve anlayış yerine kadınları hedef alması, ülkemizde kadınları şiddetin açık bir öznesi haline getirmektedir.

Bununla birlikte kadınların hem evdeki hem de işteki yüklerinden kaynaklı olarak çifte sorumluluk altında ezilmelerine yol açmaktadır. TÜİK’in araştırmasına göre, çalışan kadınlar bir günde en az 4 saat 19 dakikalarını ev işleri için harcamaktadır. Bu durum kadınların istihdam hayatına ya hiç dahil olamamaları ya da kısa bir süre içerisinde iş hayatından kopmalarına ya da düşük ücretlerde, güvencesiz koşullarda çalışmaya zorunlu bırakmaktadır. Ek olarak kadınların eğitime eşit koşullarda ulaşamamalarının bir sonucu olarak da küçük

yaşta evlendirilen çocuk sayısı hızla artmakta, kız çocukları erken yaşlarda okuldan ayrılmak zorunda kalmaktadır.

Kadınlar Şiddet Kıskaçında Yaşıyor...

Ülkemizde kadınların yaşam hakkını doğrudan tehdit eden en önemli sorun şiddettir. Milyonlarca kadın şiddete açık halde hayatını sürdürmekte, fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik şiddet kıskaçında yaşamaktadır. Kadına yönelik saldırıların artmasına karşın gerekli yasal ve koruyucu önlemlerin alınmaması, var olan mevzuatın da uygulanmaması nedeniyle ülkemizde yaşayan her 10 kadından 4'ü kendisini güvende hissetmediğini ifade etmektedir.

Kadına yönelik şiddetin hızla arttığı ülkemizde ne yazık ki kadınları koruyabilecek yeterli mekanizmalar olmadığı gibi kaç kadının şiddete uğradığı ve öldürüldüğüne ilişkin de resmi bir veri bulunmamaktadır. Bu konuda Türkiye'nin 2011 yılında ilk imzacısı olduğu, 2014 yılında yürürlüğe giren İstanbul Sözleşmesi'nin 'kadın cinayetleri verilerinin derlenmesi ve nedenlerinin açığa çıkartılması devletin görevi olduğu' hükmü de uygulanmamaktadır.

Bu konuda kadın örgütlerinin günlük basın taramaları üzerinden çıkardıkları istatistiklere göre, 2018 yılında 440 kadın erkekler tarafından öldürülürken, 317 kadın da cinsel şiddet görmüştür. 2019 yılının Ocak ayında 43, Şubat ayında ise 31 kadın öldürülmüştür.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanunda atılan olumlu adımlara rağmen, endişe verici uygulamalar varlığını sürdürmekte, yasada belirtilen düzenlemeler bile ne yazık ki uygulanmamaktadır. Devletin şiddet gören kadınları koruyabilmek bir yana erkeklere hukukun kendilerini koruyacağı yönünde güvence verecek kararlara imza atmaktadır. Birçok kadın uzaklaştırma ve koruma kararına rağmen eski eşleri, sevgilileri ya da aileleri tarafından öldürülmektedir. Uzaklaştırma kararının ihlali durumunda uygulanması gereken zorlama hapsi ise hiçbir zaman uygulanmamaktadır. Erkeklerin kadınlar şikayet ettiklerinde kendilerine cezai yaptırım uygulanmayacağını ya da tahrik, iyi hal indirimi gibi indirimlerden yararlanabileceklerini düşünmeleri ya da bunu bilerek hareket etmeleri süre gelen yargı kararlarının bir sonucu.

30 Milyon Kadın İşgücüne Katılamıyor...

Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı AB ve OECD ülkeleri ortalamalarının altında yer almaktadır. AB üye ülke ortalamalarında yüzde 45,9, OECD üye ülkelerinde yüzde 44,4 olan kadın istihdamı Türkiye’de yüzde 29,1 gibi düşük bir seviyede kalmaktadır.

- Çalışabilir 15-65 yaş kadın nüfusu 29 milyon iken sadece 9 milyon kadın çalışma hayatında yer alabilmektedir. İstihdam edilen kadınların yüzde 41’i yani 3 milyon 670 bini güvencesiz çalışmaktadır. Bu rakama göre her 10 kadından 4’ü kayıt dışı çalıştırılmaktadır.
- 11 milyon 188 bin kadın “ev işleriyle” meşgul olduğu için, 1 milyon 424 bin kadın da ailevi ve kişisel nedenlerle çalışma hayatının dışında bulunmaktadır. Bu kadınlar işgücüne dahil edilmediği gibi resmi verilerde “iş yapamaz” olarak sayılmaktadır.
- 10 milyon kadın öğrenci bulunmaktadır.
- 1 milyon kadın iş aramasına rağmen iş bulamamaktadır.
- Kadınların istihdama katılım oranı yüzde 29,1 iken, işgücüne katılma oranı %34 düzeyindedir. Her 10 kadından sadece 3’ü istihdam edilmektedir.
- Kamu personeli toplam 3 milyon çalışanın ise sadece yüzde 37’si kadınlardan oluşmaktadır.
- 1 milyonun üzerinde kadın hiçbir hakkını alamadan işten çıkarılırken, çalışabilen kadınların ise %40’ı evlilik, çocuk ve yaşlı bakımı nedeniyle istihdamdan ayrılmaktadır.
- Kadınlar ve erkekler hatta kadınların kendi aralarında dahi ücret eşitsizliği de bulunmaktadır. Kadınlar erkeklerden daha iyi eğitim seviyesine sahip olsa dahi ayrımcılığa uğramaktadır. Türkiye’de cinsiyete dayalı gelir eşitsizliği oranı, en düşük gelirli ülkeler grubu ortalamasının altında, yüzde 12,6’dır.
- Kadınların anne olduktan sonra çalışma hayatlarına ara vermek zorunda kalmaları da ücret eşitsizliğini daha da derinleştirmektedir. Anne olan kadınlar, anne olmayan kadınlara göre daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar.
- Özellikle doğum nedeniyle part-time çalışma sisteminin getirilmesi kadınları düşük ücretlere mahkum etmektedir. Yarı zamanlı çalışan kadınların %79,7’si güvencesiz çalışırken, sadece yüzde 20’si kayıtlı çalıştırılmaktadır.

- Türkiye’de sadece 110 bin kadın girişimci bulunmaktadır. Bu rakam toplam girişimci sayısının %8’ine denk gelmektedir.

Kadınlar Arasa da İş Bulamıyor...

Türkiye’de çalışma çağındaki nüfusun içerisinde işgücüne katılabilen kesimin büyük çoğunluğu erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların iş ararken erkeklere nazaran daha zor iş bulabilmeleri, evlilik, çocuk ve yaşlı bakımı sorumluluklarının kadına yüklenmesi, gece çalışılan, ayakta olunan ve erkeklerin yoğun olarak çalıştığı işyerlerine aileleri tarafından gönderilmemeleri gibi nedenler kadınların iş arasa da bulamamasına neden olmaktadır. Bu durum Türkiye’nin temel sorunlarından birisi olan işsizliğin kadınlar için daha ağır yaşanmasına yol açmaktadır.

- Resmi rakamlara göre kadın işsizliği yüzde 14,1, geniş tanımlı kadın işsizlik oranı ise yüzde 25’lerdedir.
- Tarım dışı kadın işsizliği yüzde 18,4 iken, genç kadın işsizliği yüzde 32’dir.
- Kadınların çoğu yaşlı, çocuk bakımı ve evlilik nedeniyle iş hayatından ayrılırken, bir grup kadın ise iş hayatına hiç dahil olmamaktadır. Bu nedenle gerçek kadın işsizliği yüzde 50’yi aşmaktadır.
- Çalışan kadınların yüzde 40’ı evlilik, çocuk ve yaşlı bakımı nedeniyle işgücünden ayrılmakta, bırakanların yüzde 60’ı mutsuz olduğunu, eğer uygun çocuk bakım koşulları sağlanırsa işlerine geri dönmek istediklerini ifade etmektedirler.
- Ne eğitimde ne de istihdam olan kadınların oranı yüzde 32,8’dir.
- Kayıtlı kadın işsiz sayısı erkek işsiz sayısını aşmıştır. Ocak 2019’da ise kayıtlı kadın işsiz sayısı 1 milyon 932 bine yükselirken, kayıtlı erkek işsiz sayısı 1 milyon 843 bin olarak gerçekleşmiştir.
- İşsizlik sigortasına başvuran kadınların sayısı bir yılda yüzde 57,7 artmıştır.
- Özellikle son 2 yıldır üniversite mezunu olup da işe giremeyen kadınların sayısı hızla artmaktadır.
- Türkiye’de yoksulluktan etkilenen kesimlerin başında kadınlar gelirken, resmi rakamlara göre kadınların yoksulluk oranı yüzde 21’dir.

Kadın Temsiliyeti Düşük...

Kadınların ayrımcılığa uğradığı alanlardan birisi de siyaset ve yönetim alanıdır. Bu konuda Siyasi Partiler Yasası'nda kadınların siyasette yer alabilmesinin sağlanabilmesi konusunda teşvik edici düzenlemelerin yer almaması kadınları siyasete katılım konusunda erkeklerin gerisinde bırakmaktadır. Sahada en çok emek veren ve fedakarlık gösteren kadınların siyasette yer alabilmesinin önünün açılabilmesi için eşit temsiliyet yönünde kota, fermuar sistemi gibi uygulamaların zorunlu hale getirilmesi son derece önemlidir.

Mevcut durumda;

- 13 işveren meslek örgütünün başkanlarının hepsi erkek.
- 7 yargı organlarında sadece 2 kadın başkan bulunmaktadır.
- 81 ilin valisinin sadece 2'si kadın.
- Akademik kadroların yüzde 44'ü kadınlardan oluşurken 176 rektörün sadece 17'si kadındır.
- TBMM'deki 595 milletvekilinin yüzde 17,48'i yani 104'ü kadınlardan oluşurken, 25 müsteşarın sadece 4'ü kadınlardan oluşmaktadır.
- Kamu personeli toplam 3 milyon çalışanın ise yüzde 37'si kadınlardan oluşmaktadır.

Kadınlar Eğitime Ulaşamıyor...

Eğitime ulaşmada cinsiyet eşitsizliği açısından Türkiye, en az lise eğitimi almış kişiler arasında 38 ülkenin en başında, eşitsizlikte ise 1'inci sırada yer almaktadır. Eğitimi terk etme oranı ise oldukça yüksek oranlarda seyretmektedir. OECD ülkeleri arasında okul terk oranı en yüksek olan ülke olan Türkiye'de Eğitim-Sen'in verilerine göre kadınların yüzde 71'i lise altı bir düzeyde eğitim alırken, sadece yüzde 17'si lise ve dengi, yüzde 12'si de lise üzeri eğitime erişebilmektedir. Giderek daha da derinleşen cinsiyet ayrımcılığı sonucunda kadınların net okullaşma oranları açık öğretim hariç tüm düzeylerde erkeklerden geri kalmakta, özellikle ilkokuldan ortaöğretime geçişte kız öğrenci kaybı daha da yoğunlaşmaktadır. Bu durumun bir sonucu olarak kız çocukları erken yaşta evlendirilmekte, evde tutulmakta, kardeşlerine

bakmakta, temizlik yapmakta ya da çocuk yaşta doğum yapmaktadır. Son 10 yılda yaklaşık 500 bin çocuk evlendirilmiş, son 6 yılda ise 18 yaş altında yaklaşık 150 bin kız çocuğu doğum yapmıştır. Bu veriler kız çocuklarının eğitimden uzak kaldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Kadın okuryazarlığı açısından ise Türkiye’de kadınların yüzde 83’ü okuma yazma bilmemektedir.

‘Eşitlik Bakanlığı’ Kurulmalı...

Toplumsal adalet ve eşitlik bu ülkede yaşayan tüm canlılar için bir ihtiyaçtır. Bu anlamda toplumun yarısını oluşturan kadınları ikinci plana atan politikalara karşı, kadın erkek eşitliği fikrinin öncelikli olarak toplumun her hücresine yerleştirilmesi gerekir. Bunun için kadınların bir birey olduğu ve erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu kabulü şarttır. Kadınların sorunlarının gerçekçi bir şekilde tespiti ve çözümü için toplumsal cinsiyet eşitliği toplumsal bir bilinç olarak yerleştirilmeli, Eşitlik Bakanlığı kurularak devletin tüm kurumları işbirliği içerisinde davranmalıdır. Aileden başlamak üzere okulda, işte, eğitimde, çalışma alanlarında, kamu kurum ve kuruluşlarında cinsiyetçi zihniyet ile mücadele edilmelidir. Bunun birincil yolu da eğitimidir. Eğitimin her kademesinde ve müfredatta cinsiyet ayrımcılığı ve kadın erkek eşitliği konularına özel olarak yer verilmeli, toplumsal cinsiyet eşitliği en temelde okullarda bir ders olarak okutulmalıdır.

Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği toplumsal geri kalmışlığın bir göstergesi ve demokrasinin önemli bir açığıdır. Kadınların güçlendirilmesi ve kendi ayakları üzerinde durabilmelerinin sağlanması bu anlamda atılması gereken önemli bir adım olacaktır. Bunun için siyasette, toplumsal ve ekonomik yaşam içerisine kadınların eşit olarak katılımının önünü açacak düzenlemeler ve teşvik edici uygulamalar hayata geçirilmelidir. Bu yönde asıl olarak eşitlik anlayışını kabul eden, kadınların siyasi, ekonomik ve toplumsal hayata katılımını esas alan mevzuat değişiklikler yapılmalıdır. Siyasi Partiler Yasası başta olmak üzere her partinin kendi tüzüğünde kadınların siyasete katılımı ve karar mercilerinde yer alabilmelerinin ve eşit temsilin zorunlu hale getirilmesi bu anlamda önemli bir değişiklik yaratacaktır. Bu değişikliklerin kadınlara bir lütuf olarak değil, zorunlu bir şart olarak hayata geçirilmesi eşitlik fikrinin yerleştirilebilmesi açısından önemli bir adım olacaktır.

Kadın girişimcilerin ve siyasetçilerin sayısının artması kadınların hem istihdam da hem de yasal anlamda görünür olmasına da büyük katkı sağlayacaktır. Ticaret, tarım, hane içi üretim yaparak kendi hesabına çalışan kadınların üretime, ekonomiye ve hayata kazandırılabilmesi için maddi ve manevi her türlü desteğin devlet eliyle sağlanması, hem

kadınların ekonomiye olan katkılarını görünür kılacaktır hem de kadın istihdamına olumlu bir katkı sunacaktır. Böylesi girişimler kadınları cesaretlendirerek kendi ayakları üzerinde durabilmelerinin de önünü açacaktır. Kadınların çalışma hayatına katılımı ve bir erkeğin parasına mecbur olmadan yaşayabilmesinin koşullarının sağlanması için Anayasamızda da belirtilen kadın erkek eşitliği sadece kağıt üzerinde değil kadınları birey olarak eşit yurttaşlar gören uygulamalar ile hayata geçirilmelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği bir devlet politikası haline gelmediği sürece sağlıklı bir toplumsal yapıdan bahsedilemeyeceği gibi kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlik daha da artacak, bu eşitsiz ilişkiler kadınları temel sosyal mekanizmalar içerisinde ikincil bir konuma zorlayacaktır. Kadına yönelik aile içi şiddeti cinsel taciz, tecavüz, zorla evlilik, namus cinayetleri gibi kadınların doğrudan bedensel bütünlüğüne yönelen, can güvenliğini tehdit eden çok ciddi insan hakkı ihlalleri daha da artacaktır. Kadına yönelik şiddetin son bulduğu ve aile içi şiddetin olmadığı, kadınların erkeklerle eşit koşullarda toplumsal ve ekonomik hayata erişebildiği bir Türkiye için kadınlar hiçbir şekilde ayrımcılığa maruz kalmamalıdır. Türkiye'nin taraf olduğu İstanbul Sözleşmesi gibi uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülükler sadece kâğıt üzerinden kalmamalı, fiili olarak da hayata geçirilmelidir.

Kadınların eşit ve özgür hissedebildiği, ekonomik, toplumsal ve siyasal hayata katılımlarının sağlandığı bir Türkiye mümkün...

Taleplerimiz:

- Eşitlik Bakanlığı kurulmalı,
- İstanbul Sözleşmesi ve Türkiye'nin taraf olduğu tüm uluslararası sözleşmelerin hayatın her alanında kadınlar lehine etkin olarak uygulanması sağlanmalı ve bu konuda gerekli denetim mekanizmaları kurulmalı,
- Kadınların siyasette eşit olarak yer alabilmesinin koşulları sağlanmalı, politik, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda eşitlik için karar alınan tüm yönetim birimlerinde de eşit temsil hakkı sağlanmalı, kota ve fermuar sistemi gibi uygulamaların siyasi partiler yasası ve partilerin iç tüzüklerinde bir lütuf olarak değil şart olarak getirilmesi sağlanmalı,
- Yasalarımız toplumsal cinsiyet eşitliğine uyum sağlayacak şekilde yeniden gözden geçirilmeli,

- Doğum borçlanması hakkı sigortalılık şartı aranmadan tüm kadınlara eşit olarak sağlanmalı,
- Kadınların eşit koşullarda istihdamda yer alabilmeleri sağlanmalı, kota gibi uygulamalar hayata geçirilmelidir,
- Eşit işe eşit ücret ilkesi hayata geçirilmeli,
- Bütün mahallelerde yeterli sayıda ve nitelikli kreş hizmeti sağlanmalı,
- Kadın istihdamını sağlayan işverenlere teşvikler verilmeli,
- Ticaret, tarım, hane içi üretim gibi birçok alanda kendi hesabına çalışan ve üreten kadınların hayata ve ekonomiye kazandırılmalarının sağlanması için devlet tarafından kadınları cesaretlendirecek biçimde maddi ve manevi teşvikler sağlanmalı,
- Kadın girişimciler için ek avantajlar sağlanmalı,
- Ev kadınlarının emeklilik hakkı sağlanmalı,
- Kadınlara yüklenen çocuk, hasta, yaşlı, engelli bakımı ve temizlik işleri kadınların görevi olmaktan çıkarılmalı, evde bu işleri üstlenen kadınlar sosyal güvenlik kapsamına alınmalı,
- Kız çocuklarının eğitimi ve eğitimin tüm kademelerine eşit şartlarda katılımı sağlanmalı,
- Cinsiyet ayrımcılığını içeren konular müfredattan ve ders kitaplarından kaldırılmalı,
- İstanbul Sözleşmesi'nin bir gereği olarak 'toplumsal cinsiyet eşitliği' eğitimin tüm kademelerinde zorunlu ders olarak yer almalı,
- Kadın cinayetleri ve cinsel dokunulmazlığa yönelik suçlarda cezalar ağırlaştırılmalı, haksız tahrik ve iyi hal indirimleri kalkmalı,
- Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, kadının ve çocuğun beyanı esas alınmalı,
- Sığınma evleri, kadın danışma merkezleri, cinsel şiddet kriz merkezleri ülke çapında yaygınlaştırılmalı ve nitelikleri arttırılmalı.